

СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТА ЙОГО КОМУНІКАТИВНИЙ ЦЕНТР – БІБЛІОТЕКА

Пшінько О. М. (Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна, м. Дніпропетровськ)

Сучасність – це епоха глобалізації, активного формування інформаційного суспільства та суспільства знань. Тому в цих умовах проблема комунікації набуває стратегічного значення. Комунікація – це, перш за все, зв'язки, спілкування, обмін, відносини. Вони існують в усіх сферах життєдіяльності людини: будь то транспорт або економіка, освіта, наука або спорт. Але, безумовно, саме соціальні комунікації є основою розвитку суспільства. Люди не можуть нормально жити, обмінюватись знаннями про світ, своїм досвідом, трудовими та побутовими звичками, духовно-культурним надбанням, не контактуючи постійно між собою і не впливаючи один на одного. З часів появи людини розумної (*homo sapiens*), коли потреба в обміні інформацією (знаннями) як основі спілкування створила підґрунтя для формування суспільства, і до сьогодні, коли цивілізація піднімається на якісно нову сходинку свого розвитку – етап інформаційно-мережових технологій, соціальні комунікації відкривають нові можливості для розвитку суспільства знань.

Сучасна вища школа в Україні представлена широким спектром державних і недержавних ВНЗ, різних за своїм статусом, правовою та відомчою приналежністю. Поступово вони перетворюються в повноправних суб'єктів ринкових відносин, трансформують свої структури, змінюють функції, додають нові джерела фінансування, нові методи навчання і контролю знань. Сучасний ринок з урахуванням задач з інноваційного розвитку економіки висуває достатньо високі і одночасно жорсткі вимоги до випускників навчальних закладів. Одним з основних, якщо не головним, показником якості освіти є затребуваність випускників при працевлаштуванні, конкурентоздатність їх знань і компетенцій на ринку праці.

Така конкурентна ситуація на ринку освітніх послуг обумовлена новим етапом переходу до постіндустріального суспільства, відмінною рисою якого є інформатизація всіх сторін життя, пріоритет інтелектуальних сфер діяльності, перетворення інформації в стратегічний ресурс суспільства. Одним із головних результатів інформатизації в сфері освіти стало впровадження дистанційних форм підготовки, створення якісно нового освітнього середовища у ВНЗ.

Позиціонування ВНЗ (демонстрація досягнень його діяльності) на ринку освітніх послуг здійснюється за допомогою цілого ряду факторів. Найбільш вагомими з них є:

- відповідність ВНЗ вимогам освітньої політики держави. Це знаходить відображення в його місії та стратегії;

- науковий потенціал ВНЗ: наукові напрямки, школи, розробки, визнання досягнень ВНЗ професійною спільнотою;

- професорсько-викладацький склад: кількість кандидатів і докторів наук;

- інформаційне забезпечення: наявність як традиційних друкованих видань, так і електронних ресурсів, а також забезпечення доступу студентів до високоякісних локальних і глобальних інформаційних мереж, баз даних і банкам знань;

- розвинуті інформаційно-телекомунікаційні технології, які складають інформаційно-технологічну основу для здійснення комунікацій;

- матеріально-технічна база: оснащені сучасним обладнанням і комп'ютерами навчальні аудиторії, бібліотеки тощо;

- наявність системи післявузівської підготовки: аспірантура, докторантура, різні форми підвищення кваліфікації, включеність ВНЗ в різні державні/галузеві цільові програми;

- сайт ВНЗ: важливий засіб його інтеграції в світовий освітній простір.

Ці фактори є взаємозалежними і демонструють ефективне функціонування інформаційно-освітнього середовища ВНЗ, забезпечуючи його зміст та взаємодію суб'єктів комунікаційних процесів. Це дає право стверджувати, що конкурентоздатність ВНЗ тим вище, чим високотехнологічнішим та якіснішим є його інформаційно-освітнє середовище (ІОС).

Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, який в цьому році святкує 80-чя свого створення, є найбільшим в Україні та одним з провідних навчально-наукових закладів на території СНД і Балтії в галузі підготовки фахівців як для залізничного транспорту, так і супутніх професій, які забезпечують модернізацію, технічне оновлення, життєдіяльність та подальший розвиток цієї стратегічної для держави галузі. Бо, наприклад, лише за об'ємами перевезень українські залізниці займають 4-е місце на Євразійському континенті (після Китаю, Росії та Індії) та 6-е місце в світі. В університеті на 10 факультетах навчається більше 12 тисяч студентів. Це майбутні фахівці швидкісного руху та управлінці процесами перевезень, енергетики, будівники колій, мостів та метрополітенів, технічні кібернетики та зв'язківці, фахівці з рухомого складу, механіки та військові інженери, фахівці з інтелектуальної власності та охорони навколишнього середовища, економісти та перекладачі.

Незважаючи на тяжку економічну кризу, університету вдається не тільки зберігати, але й примножувати наукову базу та кадровий склад. Зараз наукову базу університету представляють 17 галузевих науково-дослідних лабораторій,

Науково-дослідний інститут рухомого складу, шляхів та транспортних споруд, випробувальні центри, проектно-конструкторські бюро тощо. Тематика науково-дослідних робіт університету направлена на вирішення актуальних проблем залізничного транспорту, програм безпеки руху, енергозбереження, охорони навколишнього середовища. Учені університету розробляють технологічні процеси структурних підрозділів галузі, проводять експертизу нормативно-технічної документації, розробляють навчаючі та тестуючі програмні комплекси, проводять експлуатаційні іспити нової техніки.

В процесі еволюції міжнародних відносин на залізничному транспорті на перший план виходить підготовка фахівців, які б забезпечували всі етапи життєдіяльності галузі. З цією метою була розроблена програма MISCTIF, яка об'єднала зусилля країн Західної Європи, України, Казахстану і Киргизстану в наданні освітніх послуг для отримання наукового ступеня магістра за спеціальністю «Інтероперабельність / Безпека / Сертифікація» і повністю відповідає Болонській конвенції. Учені та науково-педагогічний склад нашого університету очолюють цю роботу в Україні.

Саме тому питання забезпечення вченого, викладача, студента необхідними потужними вітчизняними та світовими інформаційними ресурсами становить стратегічно важливий напрямок діяльності ДНУЗТ.

Безумовно, одне з провідних місць в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу належить бібліотеці університету, яка, надаючи інформаційну підтримку навчальній, науковій та виховній діяльності, традиційно є центром комунікацій представників різних груп і підрозділів ВНЗ. Активне зростання затребуваності бібліотеки вищу як інформаційного посередника між користувачем та безмежним світом інформації і в нашому університеті, і в усіх вищих навчальних закладах, обумовлено багатьма факторами, серед яких можна особливо виділити наступні:

- розвиток інтеграційних процесів національної освіти у європейське і світове освітнє товариство;
- переосмислення ролі самостійної роботи студентів в процесі навчання;
- запобігання інформаційній ізолюваності учених та прискорення їх інтеграції до світової наукової спільноти;
- інформатизація всіх бібліотечно-бібліографічних процесів.

На сьогодні науково-технічна бібліотека Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна розвивається як інформаційне ядро університету, акумулюючи, створюючи та зберігаючи в своїх фондах різноманітні інформаційні ресурси – результати науково-дослідної, педагогічної та інформаційної діяльності, а також надаючи доступ до світових інформаційних ресурсів. Вона обслуговує за єдиним

читацьким квитком майже 14 тисяч читачів. Бібліотечний фонд, що налічує 940 тисяч примірників друкованих та електронних видань, є універсальною базою для навчального процесу та наукових досліджень у своїй галузі. За рік фонд бібліотеки поповнюється на 20-25 тисяч примірників, щорічно бібліотека передплачує до 150 назв періодичних та інформаційних видань. Фонди не обмежуються лише навчальною літературою, а містять наукову та художню літературу, енциклопедичні та довідкові видання, словники, збірники законодавчих матеріалів, нормативно-технічну документацію, рідкісні науково-технічні видання, спеціальні види науково-технічної літератури, дисертації та автореферати, неопубліковані матеріали, періодичні та інформаційно-бібліографічні видання.

Працівниками НТБ впроваджуються та використовуються 7 модулів автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи «ІРБІС» на основні функціональні процеси діяльності, які надають всім категоріям користувачів максимально повні інформаційні послуги на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Електронний каталог налічує більше 90 тисяч записів і з'єднує інформацію про документи і користувачів, що дозволяє оперативно керувати процесами формування фонду, його розподіленням по структурним підрозділам, аналізувати книгозабезпеченість навчального процесу. Машинний парк НТБ нараховує 30 комп'ютерів; нормою є використання в роботі сучасної копіювально-розмножувальної техніки. Проводиться автоматизація всіх процесів бібліотечно-інформаційної діяльності – від електронної обробки документів до електронної книговидачі.

Пріоритетність напрямків інноваційної діяльності бібліотеки підтвержені в Програмі комп'ютеризації та інформатизації ДНУЗТ „Створення електронного університету” окремим пунктом - **«Розвиток бібліотеки як інформаційного інтелект-центру університету»**, який визначає перспективи діяльності науково-технічної бібліотеки, її інноваційну місію у формуванні й розвитку інформаційної інфраструктури університету.

Бібліотека ДНУЗТ швидкими кроками просувається до того, щоб рівень наданих нею послуг відповідав європейським стандартам. На порядку денному – створення Електронної бібліотеки та інституційного репозитарію, комплектування мультимедійними інформаційними ресурсами для організації самостійного дистанційного навчання студентів, подальша організація доступу до ресурсів мережі Інтернет та ліцензійних інформаційних ресурсів, постійне оновлення контенту на web-сайті бібліотеки, організація і проведення навчання користувачів за програмами «Основи інформаційної культури» та «Електронна бібліотека і сучасні інформаційні технології пошуку, обробки і передачі даних», подальша інтеграція бібліотеки в корпоративні регіональні та галузеві об'єд-

нання. Розуміння того, що інтелектуальна, змістовна, патріотична, творча людина – це головне багатство кожної держави, допомагає працівникам бібліотеки вести активні пошуки нових форм роботи з читачами, удосконалювати традиційні соціокультурні заходи.

Всі ці кроки продумані, проаналізовані, вивчені на основі теоретичного і практичного досвіду. І, що дуже важливо, у колектива книгозбірні є бажання вчитися новому, створювати креативний образ сучасного працівника бібліотечно-інформаційної сфери, працівника інформаційного інтелект-центру університету.